

DİYARBAKIR'DA ÇÖP SORUNU VE KATI ATIK YÖNETİMİ

Kentlinin Temizlik Kültürü ve Değişimi

Ortak kullanım alanlarında yaşamsal faaliyetlerin yürütülmesinde üretim ve tüketim faaliyetleri sonucu atık üretilmektedir. Kentlerdeki insan nüfusun gün geçtikçe artması ile beraber üretilen atık miktarı ve çeşitliliğinde artışı beraberinde getirmektedir. Diyarbakır'da 1970 öncesinde kentli yaşam kültüründe temizlik olgusu önemli bir yer tutmaktaydı. Genel itibariyle 2-3 kat olan evlerde kent sakinleri her sabah kültürleri gereği yaşam konutlarının sokaklara açılan kapılarını komşularının konutuna kadar temizlemekteydi. Ancak kentlere göçlerin artması ve çok katlı binaların inşasıyla bu kültürdeki alışkanlıklar terk edilmeye başlamıştır. Bu bozulmayla beraber kirli bir Diyarbakır ile kentli yüz yüze kalmıştır.

Kent merkezinde toplanan atıkların bertarafı ile ilgili 1989-1994 tarihlerinde Urfa Yolu Talaytepe yamacındaki çukur alanlara ve 1989 yılı öncesi Dicle nehir yatağına ve 10 gözlü köprü civarına atıklar istiflenmiştir. Mevcut durumda da eski Urfa Yolu 37. km.'deki Keşiştepe mevkiinde vahşi depolama sahasında atıklar bertaraf edilmektedir.

Kent Temizliği Sorunu ve Çözümleri

Yukarıdaki kent temizliği göltürünün aşınmasıyla özellikle 1980 yıllarından sonra kirli bir Diyarbakır temizlemek amacıyla çalışmalar başlatılmış ve bu çalışmalar 2000 yılından sonra sistematik bir şekilde yürütölmeye başlandı. Ticari alanların yoğunluğu nedeniyle ana caddelerdeki kirlenme oranı diğer alanlara göre daya yüksektir. Bunun nedeni esnafın atıklarını geçici biriktirme kutularının olmaması ve zamansız yapılan temizlik sonucu toplanan atıkların caddeye atılmasıdır.

Bir diğer etken ise ticari alanlarda alış-veriş amacıyla bulunan kentlinin aparatif yiyecek ambalajlarının caddelere geliş güzel atmasıdır. Ana caddelerdeki kirliliğin azaltılması esnafın iş yerlerinde geçici atık biriktirme kutuları bulundurmaları, caddelere ambalaj atıkları biriktirme kutularının bırakılması ve temizlik bilincinin geliştirilmesi ile sağlanacaktır.

Ticari alan dışındaki mekanlarda kirliliğin birincil etkeni kentlinin günün her saatinde atıklarını sokak ve caddelere bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Mevcut sistemde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde evsel nitelikli katı atıklar poşetlenerek sokak ve caddeleware bırakılmaktadır. Evsel mutfak atıklar ambalaj atıkları ile poşetlenmeleri

Deniz KIRAÇ

Çevre Müh. (Diyarbakır
Büyükşehir Bel. Çevre
Koruma ve Kontrol Daire
Bşk.)

nedeniyle poşetlerde büyük oranda yırtılma ve bunun sonucu olarakta yaş atıklardaki sızıntı suların sokak ve caddelerdeki sert zeminlere sızmasına neden olmaktadır. Sızıntı sularının sokak ve caddelerin sert zeminlerinde uzun süre kalarak koku ve kenli sağlığını tehdit eden bir etken olmaktadır. Bu sorunun temel çözümü kent geneline öncelikle çok katlı yapılaşmanın olduğu bölgelerde hane halının sayısına göre uygun alanlara yeterli sayıda evsel atıkların geçici bırakılacağı konteynırların bırakılması. Ambalaj atıklarının geri dönüşü içinde siteleşmenin olduğu bölgelerde sitelerin uygun alanında ambalaj atıkları geçici biriktirme üniteleri yapılmalıdır. Bu uygulamalarda eş zamanlı olarak ve sürekli halkı bilgilendirme faaliyetleri yürütülmelidir.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde toplanan atıklar eski Urfa Yolu 37. km.'deki keşiştepe mevkinde bulunan bir alanda depolanmaktadır. Depolama yöntemi vahşi depolamadır. Vahşi depolama nedeniyle depolama alanı bölgesinde bulunan yer altı suları sızıntı suları nedeniyle ciddi risk altında. Yaz aylarındaki kontrolsüz yanmalar nedeniyle oluşan emisyonlar hava kirliliğine neden olmaktadır. Depolama sahasın bu şekilde işletmesi ciddi çevre ve halk sağlığı riskini beraberinde getirmektedir.

Diyarbakır'ın Yeni Entegre Katı Atık Yönetimi Planı

Entegre katı atık yönetim planı il diyarbakırdaki 11 belediyenin atık yönetimi oluşturularak, katı atıklardan kaynaklı kirlilik ve yaşanan olumsuzluklar tamamen ortadan kaldırılacak. Bu hizmetin yürütülmesi amacıyla Diyarbakır

İli Çevre Hizmetleri Birliği kuruldu. Birlik birlik büyükşehir, Bağlar, Yenişehir, Kayapınar ve Sur Belediyelerinden oluşmakta.

Diyarbakır EKAY projesiyle ;

- Toplumsal bilinçlenme, katılım ve atıklardan kaçınma
- Geri kazanım
- Atık toplama ve cadde/sokak süpürme
- Atık aktarma ve taşıma
- Atıkların işlenmesi
- Atıkların bertarafı
- Tıbbi atıklar dahil özel atıkların yönetimi
- Kurumsal yapı

Konularında yaşanan sorunlar çözülecektir.

Birlik Belediyesi sınırları dahilinde sürekliliği olan eğitim çalışmaları başlatılacak. Bu eğitim çalışmaları basın yayın yoluyla, okullarda verilecek eğitimlerle ve halkla yüz yüze gerçekleştirilecek görüşme progremlerle yürütülecektir.

Yürütülecek eğitim çalışmalarında temel amaç kent sakinlerinin tüketim alışkanlıklarından kaynaklı atık üretimini minimize etmek ve geri kazanımın desteklenmesi sağlanacak.

Sürdürülebilir bir çevre için geri dönüşü mümkün olan kuru ve yaş atıkların ayrı toplanması ve yeniden kullanımı sağlanacak. Dönüştürülebilecek atıklar kaynağında ayrı biriktirilecek ve toplanacak. Diyarbakır kent merkezinde kurulacak ayırma tesisinde atıklar sınıflarına göre ayrılarak atık işleme tesislerine nakil edilecek. Yaş atıklarda yıllık 15.000 ton/yıl kapasiteli kompost tesisinde işlenerek tarımsal alanda kullanımı sağlanacak.

Birlik sınırları içindeki 11 belediyenin sokak ve caddelerindeki atıkların süpürülmesi ve toplanması işlemi birlikteki tek organizasyon ile yürütülecek. Sokakların temizliğinde vokumlu süpürme araçlarına öncelik verilecek. Toplama sisteminde geçici biriktirme için sokak ve caddelere yeterli sayıda alandaki yapı goğunluğunun dağılımına göre aralıklı olarak konteynır bırakılır. Atık toplama işleminde hidrolik sıkıştırmalı kapalı sistem araçlar kullanılacak.

Atık aktarma istasyonları birlik üyesi belediyelerinin nüfus durumuna göre inşa edilecek. Büyükşehir belediyesi sınırları içindeki atıkların aktarımı mevcut aktarma istasyonu revize edilerek kullanılacak. Ancak aktarma istasyonu olmayan merkez ilçelerin dışındaki ilçelere yeni aktarma istasyonları inşa edilecektir. Aktarma istasyonlarından bertaraf sahasına taşıma işlemi kapalı sistem araçlarla yapılacaktır.

Düzenli depolama sahalarında depolanabilecek atıkların nihai depolaması için bir düzenli depolama sahası inşa edilecektir. Bu düzenli depolama sahası AB sıtandardlarına göre dizayn edilecek. Zemin sızdırmazlık, sızıntı suların toplanması ve ileri düzeyde arıtılması ve depolanan atıkların sıkıştırılarak günlük örtülmesi ile olumsuz çevresel etkiler ortadan kaldırılacaktır.

Depolama sahasında oksijensiz yanmadan kaynaklı meydana gelen gazlar elektrik enerjisine dönüştürülecek . Elektrik üretimi depolama sahasının işletime açılmasından 5 yıl sonra yapılacaktır. Üretilen elektrik enerji ilgili kurumlara yapılacak anlaşmalar ile satışı sonucu gelir elde edilecek. Elde edilecek bu gelir saha işletme giderlerini 10. yıldan sonra tamamen karşılayacaktır.

Birlik sınırları içinde sağlık kurum ve kuruluşlarında üretilen tıbbi atıklar ilgili yönetmenliklere uygun olarak toplanacaktır. Diyarbakır merkezdeki aktarma istasyonu alanında kurulacak sterilizasyon tesisinde toplanacak atıklar sterilasyon tesisinde işlendikten sonra evsel nitelikli atıklarla depolama sahasına taşınacaktır.

Tehlikeli atıkların geçici depolama ünitesi düzenli depolama sahası alanı içinde gerçekleştirilecektir.

Yukarıdaki çalışmaların tek elden daha iyi ve daha hızlı yürütülmesi için

kurumsal yapı güçlendirilecek. Mevcut durumda yönetmenlikler gereği atık hizmetlerini her belediye kendi sınırları içinde yürütmektedir. Bu durum hizmetlerde farklılık ve hizmetlerin yürütülmesinde daha yüksek maliyetlerin harcanmasına neden olmaktadır. Diyarbakır EKAY projesinin hayata geçmesiyle beraber birlik üyesi belediyelerin atık yönetimindeki hizmetleri birlikçe yürütölür. Bu hizmetlerin karşılığı olarak ilgili belediyelere nüfusları ve yönetmenliklerdeki görevleri oranında mali aktarım yapacaktır.

Diyarbakır EKAY projesinin hayata geçmesiyle Diyarbakır İli Çevre Hizmetleri Birliği üyesi 11 belediyenin atık yönetim sistemi 20 yıllık süreyle oluşturulacak ve AB standartlarında atık yönetimi hizmeti verilecektir.

